

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความกตัญญูทศเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบตัดขวาง (Cross – Sectional Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความกตัญญูทศเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัวกับความกตัญญูทศเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 232 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 147 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งลักษณะของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ความกตัญญูทศเวที

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

ส่วนที่ 4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์และการอำนวยความสะดวกถึงสำนักงานเขตพื้นที่ เขต 17 และ โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้อำนวยความสะดวก และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ไปชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบอิสระ จากนั้นเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนในวันเดียวกัน และตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับก่อนออกจากพื้นที่ ถ้าแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างใดมีคำตอบไม่สมบูรณ์ จะให้กลุ่มตัวอย่างตอบเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดขั้นตอน โดยนำแบบสอบถามทั้งหมดที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

4.2 ความกตัญญูกตเวทีของนักเรียน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพภายในครอบครัว วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 ทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ F-test และกรณีที่พบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จะวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

4.5 ทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพภายในครอบครัว กับความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ F-test และกรณีที่พบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จะวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe')

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ความมกัตัญญุกตเวทิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มากกว่าครึ่ง ร้อยละ 62.59 มีผู้ปกครอง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกือบครึ่ง ร้อยละ 49.98 อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา หนึ่งในสี่ ร้อยละ 34.69 ไปวัดทำบุญทุกวันเทศกาลทางศาสนา มากกว่าหนึ่งในสี่ ร้อยละ 34.01 ไม่เคยรักษาศีล 5 และมากกว่าครึ่ง ร้อยละ 53.74 ไม่เคยนั่งสมาธิ

2. ความมกัตัญญุกตเวทิต พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม มีความมกัตัญญุกตเวทิตในภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความมกัตัญญุกตเวทิต ต่อสถาบัน ($\bar{X} = 3.82$) ความมกัตัญญุกตเวทิตต่อบุคคล ($\bar{X} = 3.78$)

2.1 ความมกัตัญญุกตเวทิตต่อบุคคล พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม มีความมกัตัญญุกตเวทิตต่อบุคคล โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นเป็นคนมีนิสัยมัธยัสถ์ รู้จักใช้เงินในสิ่งที่จำเป็นและพูดคุย กับมารดาบิดาด้วยกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามลำดับแรก ได้แก่ ให้ของขวัญแก่มารดาบิดาในโอกาสพิเศษ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันพ่อวันแม่ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.43$) รดน้ำญาติผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ ($\bar{X} = 4.05$) ดูแลมารดาบิดา เมื่อท่านเจ็บป่วย ($\bar{X} = 3.95$)

2.2 ความมกัตัญญุกตเวทิตต่อสถาบัน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม มีความมกัตัญญุกตเวทิตต่อสถาบัน โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ อาสาช่วยเหลือ งานโรงเรียน เช่น ปลูกต้นไม้รอบ ๆ รั้วโรงเรียนและช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันสำคัญ เช่น ช่วย ซักคลองระบายน้ำเสียรอบ ๆ โรงเรียน ($\bar{X} = 4.01$) ช่วยเหลือจัดเตรียมงานของวัดหมู่บ้าน เมื่อมีการจัดงานต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.99$) ยกมือไหว้ เมื่อเจอพระภิกษุเคยสั่งสอนเรามา ($\bar{X} = 3.93$)

3. ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม มีปัจจัย ด้านครอบครัวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ของผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.88$) สัมพันธภาพภายในครอบครัว ($\bar{X} = 3.83$)

3.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)

และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ปกครองพานักเรียนไปอวยพรวันเกิดให้กับปู่ ย่า ตา ยายทุกปี และผู้ปกครองจะพาปู่ ย่า ตา ยายไปเที่ยวพักผ่อนนอกสถานที่เมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนแสดงความขอบคุณบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือเรา ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีฐานะต่ำกว่าเรา ($\bar{X} = 4.37$) ผู้ปกครองย้ายอยู่เสมอ ให้นักเรียนแสดงความเคารพต่อปู่ ย่า ตา ยาย ในทุกครั้งที่พบและจากกันและหากปู่ ย่า ตา ยาย ไม่สบาย ผู้ปกครองของนักเรียนจะคอยดูแลอย่างดี ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ไหว้วานให้ผู้ปกครองทำกิจธุระใดให้ผู้ปกครองจะรีบทำให้ทันที ($\bar{X} = 4.03$)

3.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัว โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น นักเรียนและพี่น้องคุยกันว่า เราจะพยายามไม่ทะเลาะกันเพราะไม่อยากให้พ่อแม่ไม่สบายใจ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ ผู้ปกครองมักยกตัวอย่างคนที่ทำความดีในเรื่องต่าง ๆ ว่าเป็นการกระทำที่ควรยึดถือปฏิบัติตามให้คนในครอบครัวฟัง ($\bar{X} = 4.13$) หากวันใดที่นักเรียนจะต้องกลับบ้านผิดเวลา นักเรียนจะรีบโทรศัพท์บอกผู้ปกครองทันทีเพื่อไม่ให้ท่านเป็นห่วง ($\bar{X} = 4.07$) วันหยุดนักเรียนมักจะช่วยแม่ทำงานบ้านร่วมกับทุกคนในครอบครัว ($\bar{X} = 3.99$)

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพภายในครอบครัว พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองต่างกันมีความกตัญญูต่เวทีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีอาชีพของผู้ปกครอง ประเภทของครอบครัว การไปวัดทำบุญ การรักษาศีล 5 การนั่งสมาธิ และสัมพันธภาพภายในครอบครัวต่างกันมีความกตัญญูต่เวทีไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 7 ประเด็น ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งในการวิจัย ครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

อาชีพของผู้ปกครอง เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ในการเลี้ยงดูเงินจือครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกันมีความกตัญญูต่เวทีไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่าสภาพพื้นที่ที่ศึกษาเป็นสังคมแบบชนบท ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นเวลาในการประกอบอาชีพของผู้ปกครองจะตรงกับเวลาที่นักเรียนไปโรงเรียน เมื่อถึงเวลาเลิกเรียนก็เป็นเวลาเดียวกับ

ที่ผู้ปกครองเลิกงาน จึงกลับมาเจอกันพร้อมหน้า ทำให้ครอบครัวมีเวลาในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของไสว มาลาทอง (2542 : 79) กล่าวว่า บุตรธิดาที่ดีย่อมมีความกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดาของตน ศิษย์ที่ดีย่อมมีความกตัญญูทวดที่รู้คุณครูอาจารย์ และทำการตอบแทนด้วยความเคารพ ประชาชนพลเมืองที่ดีย่อมมีความกตัญญูทวดที่ต่อพระมหากษัตริย์ที่ปกครองประเทศชาติโดยธรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อประชนิกทั่วไพบุทธบริษัททั้ง 4 ที่ดีย่อมจะต้องมีความกตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณในการสั่งสอนให้พุทธบริษัทรู้จักบาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ ให้รู้จักรับผิดชอบชั่วดี สามารถทำตนให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากได้ แต่ไม่สอดคล้องกับสุชีรา บุญทัน (2541 : 72 - 76) ที่ศึกษา ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดที่ และสามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูทวดที่ได้

ประเภทของครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการครอบครัวมีความอบอุ่นหรือแตกร้าง อันเป็นผลต่อการก่อให้เกิดความใกล้ชิดและมีสายสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดความรักความเข้าใจในครอบครัวของตนมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มีประเภทของครอบครัวต่างกันมีความกตัญญูทวดที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และญาติ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของสมน อมรวิวัฒน์ (2537 : 55) ที่กล่าวว่าบรรยากาศในครอบครัวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาจิตใจของเด็ก ถ้าพ่อแม่ลูกมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด พุดจาไฟเพราะสุขภาพ ครอบครัวมีความอบอุ่น พ่อแม่หมั่นทำบุญสุนทาน ลูกได้เห็นแบบอย่างที่ดีงาม จึงมีความมั่นใจในตนเอง รักเมตตาผู้อื่น และมีบุคลิกภาพที่ร่าเริงแจ่มใส แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของสุชีรา บุญทัน (2541 : 72 - 76) ที่ศึกษา ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น พบว่าประเภทครอบครัวมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูทวดที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การไปวัดทำบุญ บุญกุศลถือเป็นอันสงฆ์ที่ส่งให้เรามาพบแต่ความสุขมีร่างกายครบส่วนสมประกอบก็เป็นเพราะเราได้สะสมบุญมานั่นเอง การทำบุญจะต้องใจเย็น สะสมบุญไปที่ละน้อยก็มีความสุขไปเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สุขโข ปุญญุตสอจฺจโย” การสะสมซึ่งบุญนำสุขมาให้ และในการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่ไปวัดทำบุญต่างกันมีความกตัญญูทวดที่ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่านักเรียนส่วนใหญ่จะไปวัดทำบุญอย่างสม่ำเสมอถึงแม้ว่าจะมีความถี่ในการไปต่างกันบ้าง แต่ก็ไม่มีผลต่อความกตัญญูทวดที่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ

สมสุดา ผู้พัฒนา และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูทเวทิตี พบว่า การไปวัดสม่ำเสมอ ทำให้มีความกตัญญูทเวทิตีต่อบิดามารดา

การรักษาศีล 5 มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำจัดเสียดซึ่งความโหดร้ายหยาบคายทางกายวาจา ปิดทางที่ตนเองจะทำความชั่วอย่างหยาบ และนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม ครอบครัว จากการศึกษาครั้งนี้พบว่านักเรียนที่มีการรักษาศีลต่างกันมีความกตัญญูทเวทิตีไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการรักษาศีล 5 อยู่แล้ว ถึงแม้ว่าความถี่ในการรักษาศีลของแต่ละคนจะแตกต่างกันก็ตาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมสุดา ผู้พัฒนา และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูทเวทิตี พบว่า การรักษาศีล 5 ทำให้มีความกตัญญูทเวทิตีต่อบิดามารดา

การนั่งสมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกอบรมจิตใจ และเป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความมั่นคง ตั้งมั่น ทำให้มีคุณภาพทางจิตใจที่ดีขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้พบว่านักเรียนที่มีการนั่งสมาธิต่างกัน มีความกตัญญูทเวทิตีไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าในด้านความกตัญญูทเวทิตีต่อสถาบันมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมสุดา ผู้พัฒนา และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูทเวทิตี พบว่า การนั่งสมาธิเป็นประจำ ทำให้มีความกตัญญูทเวทิตีต่อบิดามารดา

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง คือการแสดงออกของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ได้อบรมสั่งสอนนักเรียนด้วยการกระทำและคำพูดในเรื่องของความกตัญญูทเวทิตี โดยทำตนเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เห็นอยู่ เป็นประจำด้วยการให้ความเคารพ เชื่อฟัง และคอยดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือต่อญาติผู้ใหญ่ของตน บุคคล และสถาบันที่ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองต่างกัน มีความกตัญญูทเวทิตีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของป. มหาจันทร์ (2544 : 25 - 26, 99) กล่าวว่า พื้นฐานทางวัฒนธรรมของครอบครัวมีความสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็ก ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติของเด็กจะถูกหล่อหลอม ถ้ายทอดและปลูกฝังโดยครอบครัวซึ่งผ่านการอบรมสั่งสอนของผู้ใหญ่ อันได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้องในครอบครัว สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการหล่อหลอม การปลูกฝังพฤติกรรมให้แก่บุคคล เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไว้วัฒนธรรมย่อมได้รับการถ่ายทอด แต่วัฒนธรรมที่ไม่ดีหรือวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยนอกจากนี้ ยังกล่าวด้วยความกตัญญูทเวทิตี ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละเป็นสิ่งสำคัญที่บิดามารดา

และสมาชิกในครอบครัว จะต้องให้การสั่งสอนอบรมและปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง และสอดคล้องกับ สุชีรา บุญทัน (2541 : 72 - 76) ที่ศึกษา ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรม ด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ลักษณะ การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สัมพันธภาพภายในครอบครัว เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่มีเวลาใกล้ชิดสนิทสนม มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันด้วยความเข้าใจ มีความไว้วางใจกัน มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในชีวิตประจำวัน และมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่มี สัมพันธภาพภายในครอบครัวต่างกันมีความกตัญญูตเวทีไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาเป็นสังคมชนบท สภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ยังเอื้อให้แต่ละครอบครัวมีสัมพันธภาพ ที่ดีต่อกัน และในการศึกษาก็พบว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ (2538 : 4 - 9) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องบทบาทของตนกับบุคคลในครอบครัว ความผูกพันและการสนับสนุน ของบุคคลในครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูของบิดา มารดา และผู้ปกครอง และสอดคล้องกับ งานวิจัยของอำนาจ จันทร์เงิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญู ตเวทีที่ตามแนวคิดของพระพุทธวรญาณ (ทองฮ้อย กิตติทิน โน) พบว่า พระพุทธวรญาณให้ ความสำคัญต่อความกตัญญูตเวทีมาก โดยชี้แจงว่าเป็นคุณธรรมเบื้องต้นแห่งมนุษยธรรมทั้งหลาย เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตคนเป็น โครงสร้างชีวิตที่สำคัญและเป็นเหตุแห่งความเจริญของบุคคล และชี้ให้เห็นว่าการศึกษากับพระศาสนาเป็นสิ่งเดียวกัน คือ เป็นการเตรียมและพัฒนาความเป็นคน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะต้องพัฒนาความกตัญญูตเวทีต่อท่านเป็นพิเศษคือ มารดา บิดา ครูอาจารย์ ผู้บังคับบัญชา และผู้ปกครอง สถานที่ที่มีพระคุณ คือ บ้านเกิด โรงเรียน ที่เคยเรียน และวัดที่เคยบวชเรียน สถาบันที่มีพระคุณ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การพัฒนาความกตัญญูตเวทีต้องใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ธรรมของคณิศ ธรรมที่เทวดายอมรับว่าเป็นทางแห่งความดีทางแห่งความปกติสุขและภูมิธรรม แห่งมนุษยชน รวมทั้งจารีตประเพณีที่ดั่งามของไทย โดยมีธรรมที่ใช้เสริมสร้างการพัฒนา ความกตัญญูตเวทีที่สำคัญ คือ สติ ฉันทะ สังขะ เมตตา สามัคคี อุตตัญญูตา และธัมมวิจยะ วิธีการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญูตเวที คือ ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความกตัญญูตเวที เป็นเลิศแล้ว สั่งสอนอบรมนักเรียนให้เห็นความสำคัญและพัฒนาความกตัญญูตเวทีให้ยิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ความกตัญญูทวาทิของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดเขาสุทิม จังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1 ควรปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนมีนิสัยมัธยัสถ์ รู้จักใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น
- 1.2 นักเรียนควรพูดคุยกับมารดาบิดาด้วยกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย
- 1.3 นักเรียนควรช่วยเหลือทำความสะอาดวัด โรงเรียน สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน
- 1.4 นักเรียนควรช่วยเหลืองานบุญของวัดในหมู่บ้าน เช่น เทศกาลเข้าพรรษา
- 1.5 ผู้ปกครองควรพานักเรียนและพี่น้องไปพบเยี่ยมและพูดคุยกับ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นประจำ
- 1.6 ในช่วงปิดภาคเรียน ผู้ปกครองควรพานักเรียนและพี่น้องไปพักอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย เพื่อคอยดูแลช่วยเหลือและเป็นเพื่อน
- 1.7 เมื่อมีโอกาสผู้ปกครองและนักเรียนควรจะไปเที่ยวพักผ่อนนอกสถานที่
- 1.8 ควรสอนนักเรียนและพี่น้องให้พยายามไม่ทะเลาะกันเพราะไม่อยากให้พ่อแม่ไม่สบายใจ
- 1.9 เมื่อคนในครอบครัวของนักเรียนมีเรื่องไม่เข้าใจกัน เราทุกคนในครอบครัวควรจะค่อย ๆ พุดจาและฟังเหตุผลของกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่ยังมีสภาพเป็นชนบทค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในชุมชนเมืองซึ่งมีวิถีชีวิตของคนที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ในเชิงพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น
- 2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความกตัญญูทวาทิของนักเรียนที่ได้รับการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมกับนักเรียนทั่วไป เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในนักเรียน